

Куриленко Н. В. Екологічна компетентність школярів як показник екологічної компетентності вчителя фізики / В. Д. Шарко, Н. В. Куриленко // Формування та розвиток професійної компетентності сучасного педагога в системі неперервної освіти : всеукр. наук.-практ. конф., 12-14 травня 2011р. : тези доп. – Миколаїв, 2011. – С. 176-178.

ЕКОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ШКОЛЯРІВ ЯК ПОКАЗНИК ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ

Шарко В.Д., Куриленко Н.В.
Херсонський державний університет

Одним із аспектів екологічної освіти є формування у особистості здатності самостійно приймати рішення і діяти заради збереження довкілля. Такі якості особистості притаманні екологічно компетентній людині, і їх можна сформувані під час вивчення навчальних предметів, зокрема фізики. У зв'язку з цим, школі відводиться провідна і найважливіша роль у формуванні екологічної культури майбутніх громадян України.

Вивчення літератури з проблеми екологічної компетентності дозволило встановити, що науковці виділяють три компонента екологічної компетентності, які можна формувати у загальноосвітніх закладах на уроках фізики, зокрема: особистісний, когнітивний, діяльнісний.

Теоретичні положення, що визначають процес формування екологічної компетентності учнів на уроках фізики, дають підстави визначити провідні підходи у їх розробленні. Такими підходами є:

- науковий – охоплює поняття, закономірності, інформацію, що характеризують та визначають взаємодії у системі «людина-природа-суспільство»; забезпечує науковість та інноваційність знань в процесі екологічної підготовки;
- системний підхід – спрямований на усвідомлення екологічної підготовки як цілісного утворення, яке має змістовні, структурні і функціональні зв'язки;
- ціннісний – ґрунтується на усвідомленні необхідності відповідального ставлення до навколишнього природного середовища та особистого внеску у збереження природи;
- нормативний – спрямований на засвоєння сукупності екологічних норм, законів, правил, що регулюють навчальну діяльність;
- особистісно-діяльнісний – забезпечує формування вмінь екологічної діяльності [1].

Умовами, що спонукають до формування екологічної компетентності школярів під час навчання фізики є:

- цілісний підхід до організації навчально-виховного процесу школярів;
- дотримання принципу міждисциплінарності та посилення інтеграції теоретичних знань учнів;

- залучення школярів до виконання завдань екологічного спрямування (розв'язування міжпредметних задач, відвідування екологічних стежок і т.д.)

- організація навчальної практики на базі шкіл у викладачів із передовим педагогічним досвідом;

- упровадження активних методів навчання, таких як тренінги, ділові ігри, що дають досвід і навички комунікативності, висунення та обговорення гіпотез розв'язку певних екологічних проблем;

- володіння вчителем фізики екологічною компетентністю як складовою професійної компетентності.

Остання умова відіграє важливу роль у формуванні екологічної компетентності учнів під час навчання фізики. Тому це питання є актуальним і потребує теоретичного обґрунтування.

Найбільш сутнісними, на наш погляд, характеристиками екологічної компетентності вчителя є:

- екологічна культура, ціннісні орієнтації, світоглядні позиції мотивів, природовідповідна діяльність;

- здатність інтегрувати, переносити й використовувати набуті знання і досвід у конкретні ситуації;

- здатність і готовність приймати обґрунтовані рішення, обираючи найбільш оптимальний для даної ситуації варіант;

- вміння організовувати взаємодію з іншими людьми у межах екологічної діяльності;

- прагнення й здатність розвивати власний професійний, особистісний потенціал, набувати нові способи екологічної діяльності.

Відповідно до структури екологічної компетентності визначено критерії сформованості цієї якості у вчителів, до яких належать: обізнаність із екологічною проблематикою, усвідомлення екологічних проблем місцевого рівня, наявність досвіду вирішення екологічних проблем (критерії сформованості інформаційно-досвідної складової); місця екологічних цінностей в ієрархії особистісних, характер ставлення до природи (сформованості мотиваційно-ціннісної складової), екологічно безпечна поведінка і діяльність у професійній та побутовій сферах (сформованості поведінково-діяльнісної складової); готовність приймати рішення і діяти в довкіллі з мінімальною шкодою для нього, відповідальність за екологічні наслідки своєї діяльності (сформованість інтегрувальних елементів готовності і відповідальності).

Згідно з визначеними критеріями та показниками визначено рівні сформованості екологічної компетентності вчителів фізики: креативний, професійно-достатній, елементарний [2].

Аналіз особливостей формування екологічної компетентності вчителів показує, що усі її компоненти спрямовані на забезпечення готовності до фахової діяльності. Сучасна професійна підготовка, у тому числі й екологічна, не вичерпується знаннями про природу, її закони, техніку, але й передбачає опанування способами діяльності, уміннями їх застосовувати. Таким чином, формування екологічної компетентності вчителів значною

мірою залежить від ефективності їх навчання та подальшого підвищення рівня кваліфікації.

Література

1. Гуренкова О. Модель формування екологічної компетентності майбутніх фахівців водного транспорту. /Ольга Гуренкова // Науково-методичний журнал: «Неперервна професійна освіта: теорія і практика». — 2008. — N 1. — С. 25-30.
2. Лук'янова Л.Б., Гуренкова О. В. Екологічна компетентність майбутніх фахівців. Навчально-методичний посібник / Лук'янова Л.Б., Гуренкова О.В. – Київ- Ніжин: ПП Лисенко, 2008. – 243с
3. Формування екологічної компетентності школярів: наук.-метод. посібник /[Н.А.Пустовіт, О.Л. Пруцакова, Л.Д. Руденко, О.О.Колонькова]. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 64 с.
4. Шарко В.Д. Екологічне виховання учнів під час вивчення фізики: Посібник для вчителя / В.Д. Шарко.– К.: Рад. Шк., 1990. -202с.
5. Шарко В.Д. Збірник запитань і завдань з методики навчання фізики як елемент методичного забезпечення підготовки вчителя в системі вузівської і післядипломної освіти/ В.Д.Шарко //Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. Випуск 36 (2).Серія: педагогічні науки: Збірник.– Чернігів ЧДПУ, 2006.– №36(2).–С.80-87.
6. Шмалей С. В. Система екологічної освіти в загальноосвітній школі в процесі вивчення предметів природничо-наукового циклу: дис доктора пед. наук: 13.00.01 / Світлана Вікторівна Шмалей. – К., 2005. – 479 с. + дод.